

12 RÖPIRAT.

Budapest 1887. márczius

VII. évfolyam

VI. füzet.

Az antiszemita képviselőjelöltek.

A mérsékelt ellenzéki antiszemita párt központi végrehajtó bizottságánál bejelentve és elfogadva lettek képviselőjelöltekül: Somogy megye *marczalii* kerületére nézve *Svastics Gyula* balaton-edericsi földbirtokos, – Pozsony megye *somorjai* kerületére nézve *Csaplitzky Ferencz* csúzi földbirtokos, – Tolna megye szakcsi kerületére nézve *Tomor Ferencz* budapesti tanár – és Bars megye *aranyos-maróthi* kerületére nézve *Fiáth Imre* aba-sárosdi földbirtokos.

A függetlenségi és 48-as antiszemita párt központi végrehajtó bizottságánál bejelentve és elfogadva lettek képviselőjelöltekül: Pest megye *duna-vecsei* kerületére nézve id. *Zaáry József* dunaföldvári ügyvéd, – Baranyamegye *dárdai* kerületére nézve *Szendrey Gerzson* székesfehérvári ügyvéd, – a *duna-pataji* és (a *rumi* kerület tőszomszédságában levő) *zalaszent-gróthi* kerületre nézve *Fülöpp György* miszlai plébános, – Békés megye *gyomai* kerületére nézve *Fersay Ferencz* budapesti hírlapíró, Baranyamegye *mohácsi* kerületére nézve pedig *Vermes Lajos* földbirtokos.

A szempczi képviselőválasztás.

Ráth Ferencz, Pozsony megye szempczi választókerületének antiszemita képviselője jónak látta f. é. februárban mandátumát letenni, s ezzel választóit 3-4 hónap közben a kétszeres képviselőválasztás izgalmainak s bonyodalmainak kitenni. Mivel ily rövid időre új embert nehéz volt találni a képviselőjelöltségre, *Komlóssy Ferencz*, a verbói kerület derék képviselője hozta meg pártunknak azt az áldozatot, hogy a neki felajánlott szempczi képviselőjelöltséget elfogadva, e szép kerületet a mérsékelt ellenzéki antiszemita pártnak megtartsa. Ellenjelöltje *Földes Gyula*, függetlenségi és 48-as sakterpárti,

szabadkőműves volt, a kit a pozsonymegyei kormánypárt (!) teljes erővel támogatott. Azonban mind hiába. Mert a f. hó 8-án végbement választáson *Komlóssy Ferencz* 839 szavazattal *Földes Gyula* 787 szavazata ellenében, tehát 52 szótöbbséggel képviselővé megválasztott. E szerint tehát leszavazott összesen 1626 választó. Mivel pedig a szempczi kerületben 2500 beirt választó van, ezen időközi választásra nem jött be 974 választó, a kik mind antiszemiták, mert a ki csak sakterpárti választó volt a kerületben, azokat a Földes-párt mind beszekerezte, a zsidók pedig borral, peccsenyével traktálták őket. Az az otthon maradt 974 antiszemita választó azonban majd bejön szavazni a 3-4 hónap múlva végbemenendő általános választáskor, s így a *szempczi* kerület – a sakterpárt minden ármánykodásai s erőlködései daczára, jövőre is megmarad antiszemita pártinak.

Hírek a külföldről.

A f. é. február végén végbement német birodalmi képviselőválasztás alkalmával *Stocker* újra képviselővé választott, az egyik hesseni kerületben pedig megválasztva lett dr. *Böckel*, (írói néven: Capistrano,) ugyanaz, a ki az 1885-ik évben Kasselen tartott antiszemita kongresszust rendezte.

Paris egyik kerületében pedig Cantagrel radikális képviselő elhalálózása folytán, képviselőjelöltül *Drumont Fáét*, a „France Juive” (Zsidó Franciaország) világhírű nevű szerző-jét léptették fel antiszemita képviselőjelöltül.

Körmendről.

(R. 1.)

Tisztelt képviselő úr!

A körmendi zsidóság az emancipáció 20-ik évfordulója emlékére jubilálni akart, a mely célra e f. hó 10-én szavalással egybekötött zeneestélyt s táncvígalmat rendezett („Ifjúsági-kör” cím ürügye alatt).

Mely alkalomra, az ide mellékelt „Prolog”-ot programjában mint elsőrendű szavalást tűzte ki.

De mielőtt ezt érvényesíthették volna, – már a nyomdánál volt szerencsénk a magyar nemzetet ezen vérig sértő „Prolog”-ból néhány példányt megszerezni

Minek folytán ezen botrányos hír rögtön körül szárnyalta az egész város keresztény közönségét, s ennek megakadályozására már a fent irt nap délutáni 6 óra táján a nép a zsidók helyisége körül kezdett csoport-

tosulni, s oly izgalmat idézett elő, hogy majd a tettelegességektől kellett tartani.

De köszönet s elismerés az itt létező művészeti kör humánus eljárásának, – a mely az izgalom továbbfejlődését megakadályozandó, küldöttséget menesztett a zsidókhöz, s ott azonnal állást foglaltak a zsidók körében, tiltakozva a szavalás ellen.

Erre a zsidók látva a tűzoltóknak, valamint az összes városi keresztény közönségnek a helyiség körüli roppant s tömeges csoportulását s zajos ingerültségét, megszeppentek, s a szavalással kénytelenek lettek felhagyni.

Az Eötvös-szobrot megkoszorúzták – azon kifejezéssel: hogy a helybeli „cenzúra” megtiltá a szavalást.

A nép egész éjjel forrongásban volt, a kedélyek kissé lecsillapultak ugyan, de a hangulat még most is izgalmas

Az antiszemitizmus érdekében bátorkodtam ezeket t. képviselő úrral közölni.

(A magyar nemzetet és történelmi múltját gyalázó zsidó „Prolog”-ból itt közöljük a következőket:)

Sűrű-setét volt az éj s öröknek látszott,
A sötétség rémei járták körülünk a szörnyű tánczot,
Lelketlen ellenség vad orgiákat ült fölöttünk,
Széles e hazában gúny csak s megvetés volt osztályrészünk,
Mi pedig, e sötétség szültjei, rabként húztuk a jármot,
Dolgoztunk, fáradtunk s hazánkban még sem tevénk számot.

Így éltünk türve ugyan, de megvetve s haza nélkül
Várva a Messiást, s hogy e sötét éjre egyszer fény is derül.
S im! *a Messiás eljött*, bánatos egünk kitisztult,
Villám cikázta át Európát nyugotról, a nap kigyúlt:
S égi fénynyel jött lángoló felhőkön
Harsány hangok közt földre igéző szüz
Kíséretében a boldogság
Bájteli, villogó szárnyasai.

Húsz év tűnt el azóta, hogy *emánczipálva lettünk*,
Bátran mondjuk, hogy mint honfiak kötelemünknek megfeleltünk,
Pénz – vagy véráldozat, meghoztuk a haza oltárára,
A tudomány s művészet terén sem voltunk a haza kárára,
Magyarokká lettünk nyelv- s érzelemben apraja, nagyja,
Hón kívántuk, hogy nagy s hatalmas legyen a drága magyar haza.

S ámbátor mindezért nem is jut nekünk elismerés,
Sőt e század korcs szültjei részéről újból fenyeget a vész ...
Mi mégsem csüggedünk, mert ügyünk szent és igazságos
Hisz' a törpék hada a szellemóriások művén kárt nem okoz,
A golyó, mit létünk ellen vakmerőn repítenek
Visszapattan fejeikre s a merénylők porban hevernek.

El, tehát szemünk elől ma, ti, a kor szánandó törpéi,
Mert képetek siralmasabb csak, ha a fényes nap megsüti ...
Midőn Eötvös József dicsó szelleme lebeg előttünk
S ez örömnapon emléke előtt hálánkat leróni összejöttünk,
Számotokra megvetésnél egyébb szívünkben nem termett:
Mert azt sem tudjátok felfogni, hogy mi az emberszeretet!

S z a r v a s r ó l .

Hogy Szarvas városában mennyire foglalják el mindinkább a tért a zsidók, – a következő adatok eléggé mutatják.

Nézzük csak egy kicsit a városi főtért, miképen haladnak a zsidók. 1. Gr. Eszterházy kastélyát megvette Lusztig Sámuel, a mely kastélynak kapujában még 1844-ben vasvillás hajdúk álták útját a bemenetben Wodiáner Albertnek; most pedig kényelmesen nyújtózkodik benne a zsidó. 2. A megyei szolgabírói lakból, Robicsek Károly készítettett zsidó fürdőházat. 3. M. S. 1848-ban volt bíró házat megvette Bácskai Jakab 4. T. S 1848-iki városi kapitány házat megvette Braun S. bórkereskedő. 5. S. J. városi jegyző házat megvette Valiner Ignác fakereskedő. 6. D. M. tiszttartó házat megvette Dajcs Adolf boltnak. 7. S. J. tiszttartó házat megvette Veisz Jakab fakereskedő. 8. T. K volt szolgabíró házat megvette Stern Dávid csontszedő. 9. K. K. tiszttartó házat megvette Grim József regálebérlő. 10. R. ispán házat megvette Fischbein Ignác boltnak. U.R. ispán telkét megvette Hajnal József pálinka-depónak. 12. Sz L. nagykereskedését megvette Berger Ede. 13. L. M. házat megvette Grim Jakab boltnak. 14. H. F. házat megvette Grim Móricz faszállító. 15. S. M. házat megvette Fisli József. 16. K. K. házat megvette Brün Jakab. 17. H. F. fogadóját megvette Braun Jakab. 18. K. L. orvos házat megvette Fisli Bernát. 19. Sz. ispán házat megvette Huszelli Lipót. 20. S. J. házat megvette Kácsér Vilmos. 21. A részvény-műmalmot megvette Brandhartner L. 22. S. M. házat megvette Oszteher Ede. 23. B. F. házat megvette Raizman Emánuel. 24. S. F. uradalmi főkertész házat megvették zsinagógának 25. B P. házat megvették orthodox-zsinagógának. 26. B. A. ispán házat megvette Dr. Fuksz Ede. 27. H. J házat megvette Dr. Glázner Herman. 28. S. J. birtokos gőzmalmát megvette B. Grim. 29. L. A. iparos házat megvette Luka B. 30. T. S. házat megvette Engel Dávid. 31. V. P. birtokos házat megvette Rosenberg Fülöp. 32. Sz. J. házat megvette Veiczner Ignác és építettett bele törköly-pálinkafőzőt. 33. K. P. házat megvette König Lázár szatócs. 34. K. M. házat megvette S-r. pálinkamérésre. 35. E. M. házat megvette Arstein Lipót szatócs.

Mindez az emancipáció óta történt, ennyi polgár tönkre jutott, és annyi zsidó meggazdagodott. Itt csak főbbek vannak említve, de sokkal több az, a ki még itt helyet nem foglal; s a kik mint bérlők bérházakban laknak.

A tönkre jutott előkelő polgárokból alig lakik Szarvason egypár, de azoknak sincs saját hajlékuk. Ezekből kilátszik, hogy Szarvason az előkelőbb osztály van leginkább a zsidók által megtámadva; tudják, hogy a vagyonosabb rész legyőzése után az alsó osztálylyal könnyen elbának, sőt pártukhoz nyerik, mert mindig egy pár krajczárral többet adnak a napszámoknak, mint a keresztény adhat.

Azért jobban szeret a napszámos osztály zsidóhoz menni munkába, mint keresztényhez; nem tudják, hogy keresetjük pálinkaárban megint csak a zsidónál marad.

Megjegyzendő, hogy új birtokosok között alig van egypár, aki Szarvason született, a többi ki tudja honnan származtak, de azért ők szarvasi henczegő „polgárok”.

A zsidókérdés elemzése.

„A haza minden előtt.” *Vörösmarty.*

Sokan lesznek, kik értekezésem címét olvasva, mosolyogni fognak a fölött, hogy még csak most szándékozom elemezni azon kérdést, mely fejlődésében már túlérett, s melynek párázatával telítve van társadalmunk minden rétege.

Ez azonban a feladat megoldásában nem feszélyez; – mert valamint minden vegyület csak elemeinek vegytani felbontása által lesz felismerhető: úgy az égetővé vált zsidókérdés is a vele összeköttetésben álló különböző érdekek s tárgyi és alanyi mozzanatok megvilágításával lesz alaposan elbírálható.

Minthogy pedig a szerves élet első nélkülözhetlen tápanyagát képező levegő is öldöklővé válik, ha légeny és élenyből álló alkatrészei szabálytalan arányban jelentkeznek: – épen úgy lehet az európai civilizáció alapját képező keresztény társadalomra, s az izlasmus ellen annak sokáig védbástyájául szolgált nemzetünkre is káros és vészhozó, a kereszténység ellenlábasaként szereplő Judaismus, ha akár szaporaságának vagy más országokból való tömeges betódulásának, akár egyéb hozzánk nem idomítható hit- és fajbéli különlegességnek dagályával, évezredes nemzeti életünk egyensúlyát megzavarja, s annyi ádáz viharok által kipróbált erejét megzsibbasztja.

Valamint tehát az egyéni lét fenntartására nélkülözhetlen levegő végy bontása az élethez ragaszkodó emberre nézve csak fiziológiai szempontból, – úgy a judaismusnak, szinte élni akaró nemzetünkre gyakorolt befolyása, tisztán állami közérdekből veendő figyelembe. Következésképp, ha szereplése nemzeti jólétünkre és közszabadságunkra kártékony hatást gyakorol, ezt agyonhallgatni bűn és hazaárulás; teljes valójában feltárni pedig honfiúi kötelesség, melynek betöltésétől az igaz hazafit sem félelem, sem kedvkeresés vissza nem riaszthatja.

Azon férfiak közé tartozom, kik a zsidót nemcsak nem gyűlölték, sőt annak idején előre leszámítható nagy vívmánynak tartották ezen munkás, szorgalmas, takarékos, józan és rendkívüli mozgékonyssággal bíró, kereskedelmi szellemtől áthatott hontalan népfajnak nemzettestünkbe leendő beolvasztását.

Méltán hitte a magyar nemzet, hogy a kiket nemes keblének önzéstelen melegével felkarolt, és két évezredig tartó kínos elnyomatás után feltétlenül szabad polgárokká emelt, azok valódi hazajiaikká is lesznek. Honfi erényekben vetélkedni fognak az ország ős lakóival, s mint békóikból felszabadult, jóra, nemesre tö-

rekvő férfiak, annál buzgóbb tényezői lesznek édes anyjukká vált magyar hazájukban a közjólét felvirágoztatásának, minél feltétlenebből lettek szabad polgárokká téve, minél bensőbb, minél teljesebb volt a bizalom nyilvánulása irányukban.

A következőzés megmutatta, hogy rózsás reményeinkben keservesen csalódtunk. Tisztelet a szórványosan mutatkozó csekély kivételnek, szellemviláguk összes rugóit nem a haza felvirágoztatására, hanem őket szabaddá tevő honfitársaik gyengéinek érzéketlen kikapcsolására fordították. Húsz év alatt számuk megkétszereződött s a mily mértékben és rohamosan vagyonosodtak ők közöttünk, kétszeres mérvben fokozott gyorsasággal terjedt az általános elszegényedés, romlottság és erkölcsi hanyatlás. A hazára gyümölcsözőnek vélt munkásságuk államéletünk alapját fenyegető, aknavájássá fajult el, – szorgalmuk nemzetünk életfáját őrlő szúrágásnak, takarékoságuk kapzsiságnak, józanságuk rideg önzésnek, és kereskedelmi szellemük nemcsak a honfi érzelem legparányibb szikráját is nélkülöző kozmopolitizmusnak bizonyult, hanem vétkes bukásaikkal és terményeink meghamisításával a külföld előtt aláásták kereskedelmi hitelünket.

Hazai törvényhozásunk figyelmen kívül hagyva anyagi viszonyainkat, létérdekeinket és fejlődésünket, merő utópikus világnézetből két szerencsétlen fogalmazású törvényt alkotott, midőn az 1867-ik évi XVII. t.-cikkkel a zsidóságot, megelőző honosítási törvény nélkül, egyre-másra feltétlenül egyenjogúsította, és midőn azok éltető eleméül az 1867-ik évi XXXI. t.-ez. által az uzsora-törvényeket minden átmeneti intézkedés nélkül eltörölte.

Ikertestvérként emészti hazánkat e két balvégzetű törvény. Mindkettőnek ártalmatlanú tételeiben rejlik államéletünk és közszabadságunk megizmosodása, valamint nemzeti jobblétünk felvirágzásának lehetővé tétele.

Míg e kettős járom igáját nyakunkról le nem rázzuk, addig alkotmányos szabadságról, függetlenségről hasztalan ábrándozunk.

Nagybritannia és Franciaország élő tanúságuk, hogy e két tényezőnek nem talaja a nemzeti jólét, szabadság, és polgárisodás. – ellenben kolonczként ott gátolják a nemzetek fejlődését, hol a civilizáció és közszabadság még csirájában áll, vagy megvan bénítva. Judaizmus és uzsora, természetüknél fogva szolgálják az absolutizmust, s karhatalmának alkotmányos színben való gyakorlását is úgy tüntetik elő, mintha az nem a türehtlen állapotok miatt feljajdult népség elnyomására, hanem a vagyoni védelmére lett volna alkalmazva.

Az uzsora pusztító hatása sokkal mélyebb sebeket vágott

már nemzettestünkbe, mintsem hogy üszkös terjedését palástolni lehetne. Törvényhozásunk az 1877: VIII. és 1883: XXV. t.-cikkel meg is kíséreltette annak elfojtását; – de palliatív intézkedéseivel célta nem érhetett: – mert a kór orvoslását csak mételye tüneteire alkalmazta a nélkül, hogy fészket bolygatni és a felismert fekély tenyésztésére alkalmatlaná tenni bátorkodott volna.

A szenvedő váltóképeség általánosítása képzeletivé tette az uzsoravétségek korlátozását és megtorlását. Mi oka annak, hogy váltó alakjában lengővé tétetik a haza földje, s egymás után helotákká sülyednek a honpolgárok százezerei? Ezt a közérdek nem parancsolja, s a szenvedő váltóképeségnek nem kereskedőkre nézve nyilvános számadásra kötelezett pénzügyintézetknél benyújtott váltókra való korlátozása, egy csapással véget vetne minden bajnak. Ámde ezt tenni nem lehet, és pedig nem a kölcsönt kérők érdekében, kik ezen törvényhozási műveletet sürgetik, – hanem a kölcsönnel üzérkedők érdekében, kik ezen intézmény fentartása nélkül lehámlának nemzettestünkről, mint var a behegedt sebről.

Tegyük tehát beható vizsgálat tárgyává: kik képezik ezen dédelgetett uzsorások osztályát? Ennek tagjai milyen ethikai törvény alatt állanak? Bajtársaink vagy elleneink szövetségesei-e azok? Mily természetű tőkével rendelkeznek, s azt miként gyümölcsöztetik? Önfentartásunk érdekében szövetkezhetünk-e velők, vagy védekeznünk kell ellenök? S ha igen, miképen?

Ámbár kilétök oly nyilvánvaló és kétségtelen, hogy hozzá kérdés sem férhet, mégis kerülve minden pusztá állítmányt s higogadt tárgyilagossággal arra törekedvén, hogy a tények beszéljenek, midőn az uzsora kodással üzletszerűleg foglalkozók osztályának felismerése végett az olvasót a „Pester Lloyd”, „Egyetértés” § ez érdemben rokon irányú más lapok cikkezöiknek névsoraikra utalnám, szabad legyen saját élményeimnek egy kis epizódját felmlítenem.

Mikor még az „antiszemita” jelző meg sem született, s a zsidóság túlkapásait azon körülmény röpke utójátékának tekintettük, mely a polgári jogokból kizárt és társadalmon kívül helyezett Jákob utódjait évezredekken át kufárkodás terére szorította, 1874. szeptember havában „Krupp ágyuk és uzsora” cím alatt a „Reform” 250-ik számában közlött igénytelen cikket írtam. Értekezésem egész átalánosságban tárgyalta az uzsorakérdést, a zsidóság gyanúsításától még gondolatban is örizkedtem.

Ugyanazon lap 253-ik számában dr. Barach Benedek úr némi oldalrúgással közleményemet czáfolva, már kiemelé, hogy „az

uzsoráskodó tőkepénzesek alatt nemcsak a fővárosi pénzüér, hanem a leglényegtelenebb falu zsidója is értendő.”

Erre adott válaszómban ismertetvén a tőkekamatnak Európa gazdag nyugoti államaiban történt fokozatos szabaddá tételét, s az uzsoráskodás fékezésére irányzott törvényeket, – különösen hangsúlyozám, hogy ez nem faji vagy felekezeti kérdés, s a zsidóság számító takarékoságát és józanságát méltányolva, azon következtetést vontam le, hogy addig is, míg ezen sajátságok köztulajdonná válnak, a népet védenünk és oltalmaznunk kell tapasztalatlanságának kiaknázása ellen

Válaszómban nem jelent meg s tudakozódásomra a szerkesztőség leplezetlenül kijelenté: hogy azért nem közölhető, *mert a zsidók nem engedik meg.*

Remélem kedves oldásom, hogy ezen jelentéktelen esemény nem hagy kétséget az iránt: hogy kimből áll az uzsorások osztálya. En legalább nemcsak osztályukat tanultam megismerni belőle, hanem szomorúan tapasztaltam azt is, hogy szabadnak vélt hazánkban a szabad sajtó nemzeti jólétünk legéletbevágóbb kérdését sem tárgyalhatja akkor, ha ez a zsidóság különleges érdekeivel ellenkezik. Ha tehát a caudiumi járom alatt meg nem hajlok ily szégyenítő elnémitás ellen külön közegekről kénytelenek gondoskodni; – ezért feleljenek azok, kik szennyeseikért egyetemlegeséget vállalván, a nyílt discussiótól, mint denevér a napvilágtól iszonyodnak.

Id. Zaáry József.

(Vége a jövő számban.)

Mit kíván a jogegyenlőség?

(A közlemény vége.)

De most már annyira vagyunk mégis, hogy a zsidókérdés semmi zsidós fogással többé el nem üthető. A keresztények szeme felnyílt, s a zsidók által eddig oly nagy sikerrel űzött bolondítás többé hatástalan. Hiába jajgatnak a zsidók vallásüldözésről, faji izgatásról; mert tudva van már, hogy ők tulajdonkép nem is vallásfelekezetet, hanem egy nemzetközi rablóbandát képeznek; s meg van világítva, hogy a zsidóság állam az államban, hogy ők a magyar államnak nem polgárai, hanem csakis a zsidó nemzetközi rabló-szövetkezetnek tagjai, kik a magyar állam törvényeit el nem ismerik s kívül helyezik magukat azokon, valamint minden erkölcsi törvényeken kívül helyezték; tudva van, hogy egyetlen céljuk a törvények kijátszásával, és a törvényesség színének lehető

megtartásával, titkon üzött fosztogatás, mérgezés, bolondítás és erkölcstelenítés által teljesen megsemmisíteni a kereszténységet.

Mióta Istóczy Győző úr, megfogva füleiket, kivonszolta őket a zsinagógák, talmudiskolák, falusi korcsmák és nagyvárosi börzék szurdokai közül a világosságra, s egész pizok voltukban odaállította őket a közönség szeméi elé, s rávilágított, hogy mit készítenek évtizedek, sőt századok óta sötét odúikban e vakondakok ellenünk: azóta hasztalan itt többé minden zsidós csürés-csavarás, a zsidókérdés megoldása most már csak idő kérdése.

De az nem a mi dolgunk, hogy az ő parazita természetüket megváltoztassuk; valamint nem a mi hibánk, ha e parazita természet a meghozott emanczipáczió daczára is megváltozhatlannak bizonyul, a mikép bizonyult eddig az egész történelem folyamán, s bizonyult nálunk 1867 óta. Az ő dolguk az, hogy reformálják magukat, vagy hogy képesek-e reformálódni; a mi minket illet, csupán annyi, hogy őket úgy a mint vannak, társadalmunkban, államunkban megtúrni a saját bizonyos veszünkbe való rohanással lenne azonos.

Nyíri Elek.

Iskoláink és a zsidóság.

A közoktatásügyi költségvetés tárgyalása alkalmával a képviselőház február 16-ki ülésében *Veres József* egy igen tanulságos beszédet tartott, a melyben számtalan érdekes s e mellett megdöbbentő adattal világította meg azon tényt, hogy a zsidóság miként özönli el a keresztény elemi s felső tanintézeteket. Beszédének e részét közöljük a következőkben:

Azokra nézve, miket előttem szólott t képviselőtársam mondott, legyen szabad egy pár felvilágosító számadattal szolgálnom, melyekkel bizonyítani akartam a magára részéről azt, hogy ebben a kérdésben is teljes joggal és igazsággal tüntethetjük fel antiszemita felfogásunknak helyességét. (Halljuk!) Azt a fegyvert veszem itt kezembe, a miben a zsidók legerősebbek: a számokat, a statisztikát. Azt hiszem, ez egyszerűs mind a legpártatlanabb azok számára, kik a számokat megértik, ezekből önként foly maga a következtetés is. (Halljuk!)

A népiskolai zsidó tankötelesek száma 1869 óta 34,000-rel szaporodott; a kilenczszer annyi római katolikus szintén csak éppen ennyivel; 1869 óta az iskolába járók száma a zsidóknál 55,500-al szaporodott,

Ha elképzeljük, hogy hány iskolát kellett volna ennyi tanuló számára állítaniok, be kell vallanunk, hogy ők igen ügyesen csinálták a dolgot, és míg tanulók száma 1869 óta 55,500-al, iskoláik száma csak 22-vel szaporodott, többi gyerekeiket tehát járatták vagy a keresztény felekezetek, vagy az állam iskoláiba.

A többi felekezeteknél a következő adatokat találjuk: Az evangélikusok tanulóinak száma szaporodott 11,301-gyel, a többi felekezeteké pedig már apadt, nevezetesen a görög katolikusoké apadt 26,717-tel, a görög keletieké 21,402-vel, a helvét hitvallásúaké 23,830-al, az unitáriusoké 222-vel. (Mozgás.)

Mi ebből a tanúság t. ház? A zsidó népiskolai tanulók száma 1869 óta emelkedett 55,500-al; összehasonlítom egy más felekezettel, a melyre különösen rá lehet mondani, hogy igen csekély töredéket kivéve, magyar elemből áll, az evangélikus református felekezettel.

Ennek tanköteleseinek száma pedig apadt 23,830-al. (Mozgás.)

Íme t. ház, a kit ez a két szám meg nem döbönt, az vesse reánk az első követ; (Igaz! Úgy van! a bal- és szélsőbaloldal padjain) akinek nincs érzéke a magyar faj érdeklődése és haladása iránt, az kárhoytasson el bennünket. De a ki látja, hogy a zsidóság a magyar faj rovására mennyire szaporodik és hogy a zsidóság a magyar faj pénzén taníttatja gyermekeit, az legalább is enyhe lesz irántunk ítéletében; ily rohamosan szaporodott a zsidóság, Tehát 16 év alatt 41%-os emelkedés. Az iskolába járók a zsidóság 14%-át teszik, de iskolát már csak 3% arányban tartanak, tehát 11%-át a tanulók számának szívesen átengedik a felekezeti és az állami intézeteknek. Vagyis az eredmény az, hogy a zsidó nép, melyről mindenki tudja, hogy a kereskedésben, az iparszabadság kiütése óta az iparnál, vállalkozásnál, a legújabb időben már a földbirtoknál is igen nagy vagyoni erőre kapott: szerezni tud, de kulturális czélokra áldozni nem akar. Azt szintén ki lehet számokkal mutatni, hogy mennyit takarít meg évenként ez úton. A t. kultusminiszter út kimutatása szerint egy népiskola 1347 forintba kerül évenként, a zsidó nép tehát megtakarít e téren tanulói arányában számítva körülbelül 1.700,000 frtot egy év alatt Azt hiszem, hogyha abban az arányban venne a zsidóság részt, mint a többi felekezetek a kulturális intézetek fenntartásában, jókora összeget lehetne megtakarítani – nem mondom, hogy a deficit eltüntetésére, mert lehetetlenséget nem kívánok, hanem más szükséges beruházásra.

Ép ily viszony áll, t. ház, a felsőbb intézeteknél; egyetlen egy kar van még az egyetemen, melybe zsidó nem jutott: a hittudományi kar. (Élénk derűtség. Felkiáltások balfelől: Fraknói!) Az 1873-74-iki tanévben az egyetemeken még mindössze 543 zsidó volt, most 1030, tehát mintegy 13 év alatt kétszer annyivá lett Ez a zsidó hallgatóság az összes egyetemi hallgatóságnak mintegy 31%-át képezi: a népességnek csak 5%-át, itt az egyetemeknél már 31%-ot tesz a zsidó Az adományoknál és alapoknál ott nem találunk zsidókról kimutatásokat. 1000 hallgató közül volt az egyetemen római katolikus 417, görög katolikus 21, görög keleti 26, evangélikus református 119, ágostai hitvallású 98, unitárius 2, hanem a zsidó 313, vagyis az ország lakosságának hasonló arányaival szemben 50%-os arányú túlsúlyban vannak a zsidók; ellenben 119%-al kisebbségben a római katolikusok azon egyetemen, a melyet római katolikus érsek alapított, melyhez azonban adományaival a zsidóság egyáltalában nem szeret hozzájárulni. Pedig mégis hozzáteszem: a katolikusoknak létszáma a lefolyt esztendőben még emelkedett, a többieké azonban mind, kivéve természetesen a zsidókat – mert már a zsidó fogyni nem szeret – a többieké mind fogyott. A műegyetemen

621 hallgató közt van 220 zsidó, tehát megint 35% A jogi intézetek 689 hallgatója közt van 66, tehát megint 9%.

Hogy a zsidók ily intézetekre nem áldoznak, a melyek nem speciális zsidó intézetek, ezen adatokban azt hiszem megczáfolhatatlanul ki van mutatva.

Ha e számokat elfogulatlanul, higgadtan ítéljük meg, azt kell mondanunk hasonlatban: A zsidóság olyan, mint a viruló fán az a felkapaszkodó élősdi folyondár; először úgy tetszik, mintha szép, a szemnek tetsző volna, hanem azután, mikor gyökereit, szárait beereszti a törzsbe és az ágakba, a nedvet attól a fától elszívja és kiszárítja, életteleenné teszi magát a fát: (Úgy van, tetszés a bal- és szélsőbal némely padjain) már arra a sorsra jutott a magyar nemzet, mert tanulóinak száma már folytonosan, következetesen évről-évre apad, a terheket már nem bírja, az életerő benne már csökken; a zsidóság borostyána azonban virul és zöldéi. Olyan a zsidóság t. képviselőház, mint a madarak között a kakuk: (Úgy van! a bal- és szélsőbal némely padjain) mindig más madarak fészkebe rakja le tojásait és rábizza, hogy azok költsék ki; hanem ha gerlicze költi is ki a kakuktojást, csak kakuk lesz belőle, ha keresztény iskolában is növekedik a zsidó, csak zsidó marad! (Helyeslés és tetszés a bal- és szélsőbal padjain.) Én ezt a kérdést nemcsak általános közműveltségi szempontból, hanem a magyarság gyakorlati szempontjából is igen fontosnak tekintem. Nevén nevezve: ez kenyérkérdés, a keresztényekre nézve több ez, életkérdés. Mert hiszen vegyük, hogy ha 20 év alatt ennyire jutott a zsidó nép, hová fog jutni még más 20 év alatt? Ha most már az egyetemi ifjúság egyharmada zsidó, ha most már kezd a keresztény tanulók száma folytonosan apadni a középtanodákban, az egyetemen is, természetesen azon arányban lesznek kénytelenek kimaradni később a hivatalokból, azon arányban fog csökkenni az értelmi súlya a keresztényeknek és azután veszti a kenyerét hivatalával együtt, veszti befolyását az értelmiség apadásával arányban, így azután veszti a magyar nemzet is életképességét; mert az tény, hogy a mely nép a műveltségben zászlóvivő, az lesz a zászlóvivő a politikában is. (Úgy van! a bal és szélsőbal némely padjain.)

Egy másik kifogást is szoktak a zsidó polgártársak erre tenni, nevezetesen azt: kívánatos volna, hogy az állam vegye kezébe még a felekezeti gymnáziumokat és középtanodákat is, azaz, legyen állami intézet minden. Addig míg ámitottuk magunkat azzal, hogy az állam pénzügyei jöhetnek még valaha olyan jó rendbe, hogy az a közoktatásra többet fog költhetni, addig azt szintén ürügynek el lehetett fogadni, de most nem hiszem – legkevésbé hiszem épen a zsidókról – hogy ezek a lehetőségét és valószínűségét hangsúlyozni mernék; és miután most már arra számítani nem lehet, hogy az állam vehesse mindezen intézkedéseket a kezébe, nem marad egyéb hátra, mint hogy ők vegyék az ők maguk kezébe az ő gyermekeik nevelését, a mint teszik a többi felekezetek is és akkor találnök meg az egyenlőséget, melyet hangoztatni oly nagyon szeretnek

A zsidóságot ebben kizárólag, feltétlenül kárhoztatni és elítélni nem tudom, mert azt tartom, – hogy egyrészt a felekezetek élhetetlensége, másrészt pedig az állam ellenzése adja meg nekik az alkalmat, hogy a terhek alól kibújjanak. Tegye meg minden felekezet és az állam is, a

mit tehet. Emelje fel a tandíjt, hogy egyenlő költségbe kerüljön a zsidónak a kereszténnyel, s ezt az állam is megteheti teljes joggal és teljes méltányossággal.

A mit én bátor voltam erre nézve felemlíteni, – tudom – hogy az egyhamar megvalósítva nem lesz; tudom azt is, hogy nem elég teljes és részletes arra, hogy a czélt elérjük és a zsidókat reá kényszerítsük – mert kényszerítés nélkül a zsidóság a terhet nem fogja magára vállalni – a terhekben való részvételre, és ha valaki ennél jobbat tud, én szívesen lemondok róla s azért kérem a t. miniszter urat, ne hagyjon fel a törekvéssel.

Zárom beszédemet és kérem a t. miniszter urat, hogy e tekintetben a lehető lépéseket minél előbb megtenni és megtéetni méltóztatásuk. (Helyeslés a bal és szélső baloldal padjain.)

B. Andreánszky Gábor beszéde a költségvetési törvényjavaslat tárgyalása alkalmával.

(Márczius 1-seji képviselőházi ülés.)

T. képviselőház! (Zaj! Halljuk! Halljuk!) Mielőtt saját és elvtársaim nevében kijelenteném, hogy mi bizalommal a jelen kormány iránt nem viseltetünk és azért visszautasítjuk a törvényjavaslatot, engedje meg a t. ház, hogy a közel múltban előfordult két újabb momentumra hivatkozzam, melyek alkalmasak arra, hogy bizalmatlanságunkat nagy mérvben fokozzák. (Halljuk! Halljuk!) E momentumok egyikét ama nyugtalanító újsághírek egyike képezi, melyre Helfy t. képviselőtársam hivatkozott t. i. hogy a Rothschild-ház csak azon föltétel alatt akar kölcsönt adni, hogy ha Ausztriával közösen vesszük azt fel, illetőleg közösen garantírozzuk. Igaz, hogy e hír nem valami különösen hiteles forrásból származik, de oly rettentően plauzibilis, hogy nem eshetik nagyon távol a valótól és ha még nem történt, valószínűleg meg fog történni. Annál komolyabban foglalkozhatunk a hírrel, minthogy azon általános elterjedt aggodalmat reprezentálja, hogy Magyarországnak, a mint fizetés-képtelenné válik, legelőször is állami önállóságát fogják szekvesztrálni.

De azt is látjuk, hogy a pénzhatalom sokkal nagyobb bizalommal viseltetik Ausztria iránt. Látjuk ezt abból, hogy az ausztriai 4% aranyjárdék árfolyama 12%-al áll magasabban, mint az ugyanannyit jövedelmező magyar aranyjárdék. De azért jobban is szereti a zsidó pénzhatalom Ausztriát, és azon körülmény, hogy midőn a t. miniszterelnök úr fel megy Bécsbe alkudozni az osztrákokkal, mindig engedni kénytelen, nem kis mérvben azon jogtalan, de döntő befolyásnak tulajdonítandó, melyet e pénzhatalom mindig Ausztria érdekében érvényesít. Azt hiszem, Rothschild báró ép oly jól tudja, mint mi mindnyájan, hogy e közös garancia eszméje minket a közös Reichsrathba vezetne, Magyarország önállóságát eltemetné, nem volna tehát itt egyébről szó, mint hogy Magyarország, mint valami könnyelmű jogász indexét, állami önállósága garanciáit tegye zálogba a zsidónál. De mit szólnak önök ehhez t. függetlenségi 48-as párti képviselők, kik e jó hazafiak kedvéért saját függetlenségi elvtársaikat akarják feláldozni, ép úgy mint Ábrahám fel akarta áldozni

saját gyermekét, Izsákot. (Derűtség a bal és szélsőbal némely padjain.) Igaz, hogy az neki sem sikerült, hiszem, hogy itt sem sikerül, hogy ezen hazafiak orákuluma, jövődő világuralmuk praesumptiv dynastiája még azt az önállóságot is el akarja venni hazánktól, melyet önök annyira keveslenek.

Mielőtt bizalmatlanságom fokozásának második momentumára térnék át, engedje meg a t. ház, hogy reflektáljak Móricz Pál képviselőtársamnak az izraeliták érdekében elmondott múlt pénteki fejtegetéseire. (Halljuk!) Először is nekünk az izraelitákkal nincs semmi dolgunk, mert e nép nem létezik, hiszen ha jól tudom, Schopenhauer erre figyelmeztet, midőn ezeket mondja: „Sie, die Juden lieben sich Israeliten zu nennen, was jedoch ganz falsch ist; da wissentlich die Israeliten durch Salmannazzar IL König von Assyrien glorreichsten Andenkens bis zum letzten Manne vertilgt wurden.” Hogy tehát e tárgyban tartott beszédek menetét a zavaró helyreigazító közbekialtásokkal ne akadályozzák, kérem a más elvű képviselő urakat, méltóztassanak a gyermeket mindig a maga nevéen nevezni már a történelmi korrektség kedvéért is. (Igen! Úgy van! a bal- és szélsőbal némely padjain.)

Móricz Pál t. képviselő úr azt állítja, hogy a magyar kereskedelem és iparnak a zsidók adták azt a nagy lendületet, mely azt a jelen virágzó állapotába juttatta. Azt hiszem én, e lendület hasonirányu volt azon lendülettel, melyet a t. képviselő úr pártja és annak kormánya az ország pénzügyeinek és közgazdaságának adott, lendítés volt az a sülyedés felé Szegedről hallottam hiteles oldalról, hogy ott minden iparvállalat, melyet keresztnyenyek létesítettek, ma zsidó kézre került, új iparvállalatot a zsidók pedig maguk egyet sem létesítettek. (Igaz! Úgy van! a bal és szélsőbal némely padjain.)

Vannak egyes madárfajok, melyek másnak fészkeit elfoglalják erőszakkal vagy csellel, mások dolgoznak az otthon felépítésében, ők pedig a készre jönnek, azt elfoglalják és abban vígan szaporodnak. Nemileg ezen madárfajok lendítenek a fészekiparon, mert a kivert munkás madarak egy fészek helyett kettőt csinálnak, ha van hozzá erejük, ha nincs, akkor pedig fajuk pusztulásnak indul.

Ezen fészekfogaló madarakat az összehasonlító ornithologia bátran zsidómadaroknak nevezhetné. (Zaj jobb felől.)

Ilyenféle madár a tolakodó természetű veréb is, és ezért a főváros verebei különös előszeretettel keresik fel elvtársaik kedvéért a Lipótváros sétányát. (Derűtség.)

Móricz Pál t. képviselő úr, a zsidók „uzsorapusztításait állítólagosnak mondja és ezzel csak azt bizonyítja, hogy bokros magán teendői nem engedik neki az ország különböző vidékein széttekinteni, így p. o. Debreczen vidékén, a Sárréten.

De egy kísérletet proponálok a t. képviselő urnák. (Halljuk! Halljuk!) Beszélje reá elvtársait, hogy vigyék keresztül, mikép a csalás, a hamis bukás és az uzsora, deportációval büntetessék, és én biztosítom őt, hogy a zsidókérdés a legegyszerűbb és legtermészetesebb módon megoldást fog nyerni. Azon néhány keresztnyeny után, kik ennek folytán e zsidók sorsát osztanák, senki e hazában egy könnyet nem fog hullatni. (Helyeslés a bal és szélsőbaloldal némely padjain.)

Most pedig t. ház áttérek bizalmatlanságom fokozásának második momentumára.

Egyik igen t. képviselőtársam, kit a lapok igazságügyi államtitkárnak designálták és kinek magatartása az igazságügyi költségvetés tárgyalása alkalmával nem volt alkalmas e híreket megczáfolni, a csalási vád visszavonhatását vette meleg védelme alá. Ezen felszólalása folytán – és semmi más indokból – nagy sajnálatomra a t. képviselő urat azon zsidó szellem szószólójának és ügyvivőjének kell tartanom, mely justitiánkat oly károsan befolyásolja.

A t. képviselő úr avval az érveléssel is védelmezé a csalási vád visszavonhatását, hogy azt más európai törvényhozások behozták.

Ezt concedálok; de ennek csakis az az oka, hogy a mi büntető codexünk is zsidómű. Az élelmes faj a fináncziákon kívül nagy előszere-ttel veti magát a justitiára. Hivatkozom Crémieuxre mint franciaország, Glaser és Ungerre mint osztrák zsidó igazságügyminiszterekre.

Az ilyféle jogászok metelyezték meg a jogtudományt és a törvényeket Európaszerte a talmud tanaival

A római jog szelleme, melyen jelenlegi kultúránk és állami létünk fejlődött, mely a nemzetek jogérzetébe átment és a kereszténység erkölcs-tanaival oly összhangzást nyert, ennek az új oskola tanai szerint lassan ki kell költözni a törvényből. Az uzsoratorvény beszüntetése és a váltó-jog féktelenségével kezdték és büntető törvényünkkel folytatták, és most a magánjogot akarják saturálni zsidó jogeszmékkel.

Tessék a zsidók történelmi könyvében az igazság elméletét tanulmányozni. Ábrahám nővéreként mutatván be feleségét, azt elgefteli az egyiptomi királynak, és majdnem hogy szigorúan bűnhődik ezen király azért, mert megcsalták őt. Ott van Izsák megcsalása Jákob által, Jákob megcsalása Leával, mindannyi, mondhatni majdnem dicsőítése a csalásnak.

Ilyen kiáltó ellenmondásban van a keresztény erkölcstannal és magával a zsidó 10 parancsolattal mindaz, a mit a nemzet szava, annak herosai elkövettek. Ezt a zsidó morált akarják érvényesíteni justitiánkban, mert mi más az, hogy ha a csalást nem büntetik azon esetben, ha a károsult vádját visszavonja, ha így a sértett jogrend és igazság szelleme elégtételt nem kap.

És mi lehet e csalási vád visszavonhatásának gyakorlati eredménye? Semmi egyéb, hogy csak az a csaló bűnhődik, kit a szélső anyagi szükség kényszeríté a csalásra, míg az, ki a csalást mint jövedelmező keresetforrást rendszeren folytatja, annak mindig lesz pénze a kiegyezésre. Azon esetre, ha a károsultnak elégséges bizonyítékai lesznek kezében, ez őt csak óvatosságra fogja tanítani a bizonyítékok nyújtásában, de sohasem fogja visszaretenteni a csalástól. A t. igazságügyminiszter úr, kinek érdemdús bírói pályája ép úgy, mint nagy érdemei saját egyháza körül, feljogosítanak engem arra, hogy őt nemcsak nemzeti magyar jogásznak, de egyszersmind vallásos kereszténynek tartsam, szomorúan fogja tapasztalni, hogy legjobb igyekezete és akarata hajótörést fog szenvedni a zsidószellem szirtjein.

És nem sokára majd ő is elmondhatja azt, amit Faust mondott Mephistoról: Du gabst zu dieser Wonne mir den Gefährten, den ich schon nicht mehr entbehren kann, wenn er gleich mich vor mir selbst ernied-

rigt, nur zu Nichts mit einem Worthauch meine Gaben verwandelt. A zsidószellem hatása, az igazságszolgáltatásra még sokkal veszélyesebb és károsabb, mint a pénzügyekre és a közgazdaságra, mert ezen utóbbi téren csak anyagi veszteséget szenvedünk, melyet kedvezőbb viszonyok helyreépíthetnek, de ha a jogérzet megmértelyeztetik a nemzetben és a becsület kivész belőle, az örökre veszve van.

Idegen erkölcsi jogrendű államban megélhet a zsidó önző rosz hajlamaival, de arra, hogy külön államot alkosson, arra a zsidóságnak, hogy egy gyenge kifejezéssel éljek: nincs elég erkölcsi tőkéje, ez a parazitaiság tulajdonsága és átka.

Ha ezen bomlasztó elemet tovább hagyjuk uralkodni justitiánkban, nemsokára azon alternatívához jutunk, hogy vagy föllázad a nemzeti jogérzet és egy oly errupcióba tör ki, mely az országot lángba borítja, és sajnos, hogy ez lesz még a szerencsésebb eshetőség, vagy a jogérzet nyugodt csendes rothadásnak indul és az erkölcsi romlás a nemzet végényezete követi.

Bízunk ugyan a gondviselésben, hogy mindkét alternatívától még megmenti hazánkat, de nekünk is mindent el kell követnünk a katasztrófa elhárítására, és azért a mérsékelt ellenzéki antiszemita párt nevében az eszközöket e vészes politikai folytatására megtagadom. El nem fogadom a törvényjavaslatot. (Helyeslés a bal és szélsőbal némely padjain.)

Szemnecz Emil interpellációja több fővárosi hitelszövetkezeti visszaélései tárgyában.

(Előterjesztett a képviselőház márczius 5-ki ülésében.)

Szemnecz Emil: T. ház! A hitelszövetkezetek kérdésében bátorokdom interpellációt intézni a t. igazságügyi és a kereskedelmi miniszter urakhoz.

A közgazdasági válság által teremtett szomorú helyzet javítása fölött úgy a parlamenten kívül, mint a parlamentben viták folynak. A javító eszközök egyikéül az szerepel, hogy a gazdaközönségen olcsó hitellel, lehetőleg az úgynevezett hitelszövetkezetek útján kellene segíteni.

Ha meggondoljuk, hogy a nagyobb pénzintézeteknél és a vidéki takarékpénztáraknál a hitelt nem lehet olcsónak mondani, valóban örülni lehet annak, hogy a hitelszövetkezetek többé kevésbé lábra kaptak és egyes vidékeken szép eredményeket értek el. A hitelnek társulási utón való kielégítése elvileg helyes és üdvös intézmény, és nekem nem is lett volna alkalmam e tárgyban felszólalni, ha mint mindennek, úgy a hitelszövetkezeteknek is nem akadtak volna káros kinövései, melyek nemcsak magát az eszmét compromittálják, hanem a hitelszövetkezeteknek jövőjét is aláássák, azonfelül hogy egyes vidékeknek igen nagy károkat okozhatnak. Az 1873-ki börzekrach után a részvénytársulatokkal szemben a kereskedelmi törvény kellő garantiákat nyújtott és így a részvénytársulatoknál, hol a nagyobb tőke keres elhelyezést, az ellenőrzés nagyobb, az elhelyezett tőke inkább biztosítva van, mint a hitelszövetkezeteknél, hol nagyszámú apró betétekből folynak be azon összegek, a melyekkel operálni hivatvák. A kereskedelmi törvénynek a szövetkezetekre vonat-

kozó intézkedései meglehetősen hiányosak, a miért is megtörtént az, hogy a részvénytársaságokra vonatkozó szigorú intézkedések által megakadályozott insolid, mondhatni szédelő egyéniségek teljes erővel a hitelszövetkezetekre vetették magukat, ez utón akarván a közönséget kizsákmányolni és maguknak vagyoni előnyöket szerezni.

Nem tartom felesleges munkának, t. ház, ha elmondom a részvénytársaságok és a hitelszövetkezetek közt a törvény szerint fenálló különbségeket. A részvénytársulatoknál az alaptőkét biztosítani kell, sőt annak 30%-át készpénzben is le kell fizetni a megalakulás előtt. A hitelszövetkezeteknél az alaptőke biztosításáról szó sincs, elég ha bizonyos alapszabályokat állapítanak meg, a melyekben sem a tőke összegéről, sem pedig az üzletkör terjedelméről nincsenek határozott megállapodások. A kereskedelmi törvény 175. §-a biztosítja a részvényesek ellenőrzési jogát akként, hogy azoknak, a kik a részvénytőkének 10%-át képviselik, megadja a jogot, hogy a részvénytársaság ügykezelését, könyvvezetését bíróilag ellenőrizhessék és felülvizsgálhassák. A hitelszövetkezeteknél ezen biztosítás hiányzik, sőt ezzel ellenkező lapsus van a törvényben, a mely megengedi, hogy az alapszabályok értelmében azok, akik a szövetkezet érdekeivel ellentétes álláspontot foglalnak el, kizárhatók legyenek. Ez idézi elő azt, hogy némely határozottan a közönség kizsákmányolására alapított szövetkezeteknél, ha egyesek, kik az ott folyó üzelmeket észrevették és felszólalnak, az igazgatók velők szemben az alapszabályok azon szakaszával állanak elő, hogy miután az illető a szövetkezettel szemben ellenséges hangulatot akar teremteni, a szövetkezetből kizáratik. Ekként lehetetlenné van téve, hogy a szövetkezeti tagok az ottani ügykezelést megvizsgálhassák. Hozzájárul ehhez, t. ház, még az is, hogy a részvénytársulatoknál a nagyobb tőkével és nagyobb intelligenciával dolgozó elemeknek intellectualis képességöknél fogva megvan a hatalmuk arra, hogy a könyvelést és az ügyvitelt ellenőrizhessék. A hitelszövetkezeteknél, a hol 10-20 frtos törzsbetétekből alakul a tőke, az ily törzsbetétekkel bíró földművesek és iparosok nem bírnak azon qualificatióval, hogy az ezen intézeteknél divó üzelmeket, a melyeket talán a könyvelés módjából és az egész üzletvezetésből is ki lehetne deríteni, felülvizsgálhassák. A hitelszövetek elfajulása megteremtette azt a helyzetet, hogy ezek tagjaikat nem is kisebb területről, egy zárt körből toborozzák össze. hanem ágenseik által az ország legtávolabbi részeiből fognak tagokat. (Igaz! Úgy van! a bal és szélsőbaloldal különböző padjain) Ez az eljárás teremtette meg azt a helyzetet, hogy e tagok, kik tudja az Isten az országnak melyik sarkán lakó s átlag csupán 10-20 frt erejéig érdekelt szegénysorsú emberek, képtelenek arra, hogy e csekély tőkájüket ellenőrizzék, mert ha föl akarnának jönni Budapestre, még ha megadatnék is nekik a mód, hogy a, könyveket megvizsgálják, oly költségekbe kerülne az egész expeditio hogy az emberek inkább ott hagyják egész betétüket, mint hogy a kellemetlenségnek és nagy költségeknek tegyék ki magukat. (Helyeslés a bal és szélső bal némely helyein.) De maga a hitelszövetkezetek eszméje, t. ház, csak azon esetben bír jogosultsággal és csak azon esetben mutathatnak fel ezek üdvös eredményeket, ha a nagyobb tőke segítségére jön a szövetkezeti tőkének, ha t. i. a nagyobb pénzintézetek olcsóbb kamatláb mellett adnak kisebb összeget forgatás végett át a hitelszövetkezeteknek.

Természetesen azon hitelszövetkezetek, melyek élén erkölcsileg és anyagilag egyaránt megbízható emberek állanak, meg is kapják a nagy pénzintézetektől jövő segítséget, de nem kapják meg azok, melyeknek igazgatói, vagy egyéb élén álló férfiai a kellő erkölcsi és anyagi garantiát nem nyújtják.

Ezek tehát azon más módhoz fordulnak, hogy, ha nem kapnak a pénzintézetektől segítséget, mindent elkövetnek, hogy minél nagyobb számú tagokat szerezzenek és iparkodnak minél többtől bezsebelni a 10-20 frtot azért, hogy azt, lehet mondani, majdnem minden felelősséget kizáró intézkedéseik mellett forgassák vagy elhasználják.

E viszonyok folytán előállott az, hogy a hitelszövetkezetek többször említett üdvös eszméje határozottan alá-felé kezd menni, a közönség bizalma megingott, és megingott azért, mert látja, hogy ép azon hitelszövetkezetek terjesztik legnagyobb körre ügyforgalmukat, a melyek a kellő garantiát nem nyújtják. Mindig akadtak ez ideig és akadnak ezentúl is egyes emberek, kik az olcsó hitel jelszavának, a nyomtatott ígéreteknek, az ügynökök rábeszéléseinek felülnek, és csekély tőkéjüket, melyre tán háztartásukban nagyobb szükségük volna, a hitelszövetkezetbe befektetik, nem gondolva meg, hogy az alapszabályok szerint a hitelszövetkezetek tagjai csak azon esetben igényelhetnek hitelt, ha a törzsbetétek jelentékeny részét, átlag felét, már befizették. Tegyük fel megtörténik, hogy a szövetkezeti tagok befizették a fél, vagy kétharmad tőkéit, és ha megszorulnak, jönnek hitelért. Úgyde a hitelt a szövetkezetek kielégíteni nem képesek, mivel rendelkezésükre tőke nem áll, és bekövetkezik az a visszas helyzet, hogy a hitelt jogosultan kereső és igénylő egyén hitelt nem kapván, a szövetkezeti eszmét tagadja meg és azt mondja: "Őtöle elcsalták a 10-20 forintját, íme kért 30 frtot és nem adtak". Ennek következése első sorban az, hogy a további befizetést nem teljesíti. Ekkor az alapszabályok értelmében, melyeket a törvény semmiben sem köt, az ily egyének kizáratnak a szövetkezetből és csekély tőkéjük odavesz.

Az illetők ekkor vádolják ezen mulasztásokért nem a szövetkezeteket magukat, hanem vádolják annak egyes vidékeinek képviselőit és magát az eszmét, melynek nevében, melynek felhasználásával őket a szövetkezetbe becsalták. (Igaz! Úgy van! a szélső bal oldalon.)

Szerencsétlenségünk nekünk, t. ház, hogy a mi eszméinket, az antiszemitizmus eszméjét a hitelszövetkezetek ép úgy felhasználják, mint a többit. Vannak szövetkezetek, melyek határozottan keresztény jelszó alatt dolgoznak az országban; ágenséket fogadnak, a kik az országnak, a kimutatások szerint már is igen nagy területén a lakosságnak úgy vagyonos, mint kevésbé vagyonos részét a szövetkezetekbe bevonták. (Úgy van! szélső balfelől) Hozzánk érkeznek mindenfelől panaszok és kérdezősködések e szövetkezetek iránt. Mi, a mennyiben hatáskörünkben áll, megtettük az intézkedéseket arra, hogy e szövetkezetekkel a solidaritást a magunk részéről megtagadjuk, és azt, amennyiben súlyt helyezzünk rá, a jelen esetben ismételve teszszük. Mi e szövetkezetekért sem anyagi, sem erkölcsi garantiát nem vállalunk, sőt óva intünk mindenkit, hogy e szövetkezetek jelszavainak és ágenséinek hitelt adjon. Ez azonban kötelességünk ké teszi másrésztől azt is, hogy, ha látjuk a bajokat,

lehetőleg intézkedjünk az iránt, hogy a bajok tovább terjedését s a szövetségi eszmével való visszaélést meggátoljuk.

Ez irányban vagyok tehát bátor a földművelési és igazságügyi miniszter urakhoz egy interpellációt intézni; intézni nem magáért a szövetségi eszméért, mert azt én is csak helyeselni tudom, de azért, hogy az eszme körül a törvény hiányosságából származó visszaéléseknek egy novelláris törvényjavaslattal útját szegjük. Erről szól interpellation!, a melyet bátor leszek felolvasni (Olvassa):

Interpellatio

az igen t. földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi és az igazságügyi miniszter urakhoz.

Van-e tudomásuk a t. miniszter uraknak arról, hogy több fővárosi hitelszövetkezet, melyek sem anyagi, sem erkölcsi biztosítékot nem nyújtanak, fizetett, illetve jutalékkal felfogadott ágensek által az országot bebarangoltatják, s a vidéki iparosokat és földművelőket e szövetségekbe való belépésre bírják, s a helyett, hogy a vidéki hitelre szorult szegény embereknek hitelt nyújtanának, azoknak vagyonát a fővárosba vonják, hol a befizetett összegekkel teljesen tetszésük szerint rendelkeznek, minthogy a vidéki tagoknak ellenőrzési és felügyeleti joga az alapszabályoknak a törvény által engedett lazasága folytán majdnem teljesen lehetetlenné van téve:

Tisztelettel kérdem a t. miniszter urakat: Hajlandók-e a kereskedelmi törvénynek a szövetségekre vonatkozó intézkedéseinek hiányain novelláris utón segíteni, illetve odahatni, hogy a szövetségek megalakulhatása legalább is oly feltételektől tétessék függővé, minők a részvénytársulatoknál megkívántatnak?

Elnök: Az interpelláció közöltetni fog a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi és igazságügyi miniszter urakkal.

Nyilatkozat.

Alulírott kijelentem, hogy az „Országos keresztény önszegélyző és fogyasztó szövetséget” igazgatóságából való kilépésemet folyó hó 10-dikén bejelentettem. Budapest, 1887. márczius 12-dikén. *Nendtvich Károly*, országgyűlési képviselő.

Nendtvich Károly interpellációja a képviselőház február 26-ki ülésében.

T. ház! Hazafiúi kötelességet teljesítettem, midőn a múlt évben, márczius 19-dikén interpellációt intéztem az igen t. miniszterelnök úrhoz, illetőleg belügyminiszterhez a zsidók tömeges bevándorlása ügyében Galicziából, Bukovinából és Oroszországból felső Magyarországra, kiemelve azon káros, sőt veszedelmes befolyást, melyet e népfaj hazánk lakosaira gyakorol.

A miniszterelnök nem tartotta érdemesnek ezen interpellációra felelni, daczára annak, hogy a ház szabályai azt parancsolják, hogy min-

den miniszter tartozik 30 nap alatt felelni azon interpellációra, melyet a képviselők hozzá intéznek.

Igaz ugyan, hogy a miniszterelnök más alkalommal úgy nyilatkozott, hogy a zsidóknak tömeges bevándorlása Magyarországra már most nem történik azon mértékben, mint a hogyan az történt ezelőtt.

Már t. ház! a miniszterelnök úr honnét vette ezen információját, én nem tudom.

De a miniszterelnök úr ezen állításával szemben van szerencsém kijelenteni azt, miszerint egy orosz hivatalos lap, a „*Dziennik Warszawski*” hivatalos kimutatásában közzéteszi, miszerint 1885-ben Oroszországból 20,150 zsidó utasított ki, a kik nagyjából Magyarországra vándoroltak be.

Hogy ezen bevándorolt és folyvást bevándorló zsidók mily befolyást gyakorolnak a felső magyarországi népre, arról mindenki meggyőződhetik, a ki valaha a felső magyarországi megyéket meglátogatta. A nép e felső megyékben nemcsak vagyonián tönkre van téve, hanem testileg és szellemileg is akképen, hogy teljesen képtelen az állam iránti kötelezettségeit teljesíteni.

A *pálinkamérések* felső Magyarországon csaknem kivétel nélkül a zsidók kezében vannak. Ezen pálinkamérésekkel a zsidók a népet eleintén szellemileg, azután pedig testileg és vagyonián teszik tönkre. Felhasználva e szerencsétlen népnek a pálinka iránti szenvedélyét, kényszerítik azt adósságcsinálásra egész addig, míg az adósság bizonyos magasságot elért; ekkor exequáltatják és földjüket, mely századokon át az atyáról a fiúra szállt, potom áron megszerzik és a volt birtokossal a földet, mely még nem régen sajátja volt, nyomorult napszámban műveltetik vagy a kivándorlásra kényszerítik.

Nekem az interpellate indokolása alkalmával szerencsém volt statisztikai adatok nyomán kimutatni, hogy *miként pusztulnak ki Magyarországnak egyes megyéiből* azon régi családok, a melyek századokon keresztül e hazának legerősebb támaszai, a magyar állameszmének fentartói és e hazának lelkes védői valának.

Igaz, hogy a miniszterelnök úr azt állítja: *hiszen a föld nem vész el, csak urát változtatja.* (Tisza Kálmán miniszterelnök tiltakozik, hogy ezt ő sohase mondta.) Hát akkor más miniszter mondta, mert hogy egyik mondta, az bizonyos.

Hiszen *Lengyelország* is csak urát változtatta. De tessék a lengyel népet megkérdezni, hogy jól érzi-e magát ezen úrváltozás alatt? És ha az mindegy, hogy vajjon ki a mi országunknak az ura, én nem látom át, hogy miért szavazta meg a ház egyhangúlag és pedig a miniszterelnök indokolására a hadi költségeket?

Nem, t. ház, *nekem e föld*, melyet Magyarországnak nevezünk, csak addig hazám, a meddig az a magyaroké. Azon percztől kezdve, hogy az többé nem a magyaroké, megszűnik lenni hazám, akkor ép úgy lehet minden más ország hazám.

De, t. ház, a t. miniszterelnök úr továbbá azt állította, hogy mi antiszemita antiszemitizmusunkkal *kompromittáljuk az országot* az egész művelt világ előtt.

Hát a miniszterelnök úr azt nem tudja, hogy alig van jelenleg ország Európában, melyben zsidók laknak és melyben az antiszemitizmus

mély gyökeret nem vert volna? A művelt Németországban alig van város, melyben antiszemita egyletek nem volnának. Hogy Franciaországban mennyire van elterjedve az antiszemitizmus, abból az egy tényből is a napnál világosabban látható, hogy *Drumont 2 nagy kötetten munkája*, „La France juive”, nem is egészen egy év alatt 100 kiadásban jelent meg, tehát minden három napra jön egy kiadás, oly mohón vette, olvasta és tanulmányozta a francia nép e munkát, mire oly ellenséges állást foglalt el a zsidók ellen, hogy azok tömegesen vándorolnak ki Franciaországból Angolországba, természetesen a francziák legjobb áldásaival.

De, t. ház, a miniszterelnök úr továbbá azzal vádol bennünket, *hogy mi a középkori sötétséget és a boszorkányégetést* akarjuk újból feléleszteni, és meghonosítani e hazában.

T. ház! Én teljes joggal mondhatom azt, hogy nincsen e házban senki, a ki vallás dolgában szabadabban gondolkoznék, mint gondolkozom én. Már volt egyszer alkalmam kijelenteni azt, hogy minden vallásnak megvan a maga mythológiája és a maga szertartása. Én ezekkel nem törődöm, valeat mindegyiknél, quantum valere potest, de az, a mit én minden vallástól követelek és egynek sem engedhetek el, ez az, hogy erkölcsös alapra legyen fektetve. Ez az erkölcsös alap pedig teljesen hiányzik a zsidó vallásban, azon keresztény erkölcs, melyre Európa valamennyi államai vannak alapítva, és a mely a modern civilizáció alapját képezi. És ez az, a mi az antiszemitizmust jogosulttá teszi.

Ezen *erkölcstelenség, mely a zsidó vallást* jellemzi és mely hitsorsosainak azt nemcsak megengedi, hogy más vallásbelieket kifoszszák, kiszarolják, hanem azt egyenesen parancsolja, szülte az antiszemitizmust, és fogja azt fentartani, a meddig zsidók lesznek a világon. Az antiszemitizmus nem tegnapi keletű, hanem az azon perczben keletkezett valamennyi népben, a midőn a zsidók legelőször jelentek meg a történelemben.

Hogy lehet tehát az antiszemiták azon törekvését a középkori sötétséggel összehasonlítani, melynek egyedüli célja a népet a zsidók ellen védeni, én nem foghatom meg és épen azért én azt semmi másnak, mint indokolatlan ráfogásnak tekintem, melyet az ember érvek hiányában használ.

De a t. miniszterelnök tovább azt állítja, hogy az ő *humanitása* nem engedi, miszerint a szegény szerencsétlen zsidókat, a kik Oroszországból és Romániából ki lettek utasítva, a hazánkba való bevándorlástól eltiltsa, hazánk határát átlépni ne engedje.

A humanitás, t. ház, igen szép tulajdonság és kell, hogy minden művelt ember tulajdonát képezze, de kell is, hogy ott legyen alkalmazva, a hol helyén van.

Dédelgetni a zsidókat, megnyitni nekik az ország határait, hogy aláássák az egész országot, kifoszszák a népet, azt tönkre tegyék, és a kivándorlásra kényszerítsék, az nemcsak rosszul alkalmazott humanitás, hanem az inhumanitásnak lehető legnagyobb foka. Ugyan az volna, hogy ha a t. miniszterelnök úr saját jól nevelt és kötelességeiket minden tekintetben híven teljesítő gyermekeitől megtagadná az életre szükséges táplálékot és azt vajmi utczaí suhanczoknak vagy csirkefogóknak adná.

(Vége a jövő füzetben.)

